

KRONIKK

GEIR HØNNELAND, DIREKTØR VED
FRIDTJOF NANSENS INSTITUTT

KRILL: Med sine tre fartøy har Norge de siste årene stått for mer enn halvparten av den totale krillfangsten i havområdene rundt Antarktis. ARKIVFOTO

Tilbake til Antarktis

Oppmerksomheten rundt Antarktis har variert over tid. Nå er den på vei oppover igjen. Og fiskeriene har en sentral plass i norsk antarktispolitikk.

Selv om det er Arktis som får mest oppmerksomhet, er Antarktis også en viktig del av Norges identitet som polarnasjon. Norske interesser i området strekker seg tilbake til oppdagervirksomheten og hvalfangsten fra 1890-tallet av. Hensynet til nettopp hvalfangsten var hovedgrunnen til landnåmet av Bouvetøya, Peter I Øy og Dronning Maud Land i mellomkrigstiden. Disse har status som norske «bliland», dvs. at de er en del av norsk territorium, men ikke av Kongeriket Norge – i motsetning til f.eks. Svalbard kan de avstås uten grunnlovsendring.

I etterkrigstiden har den norske antarktispolitikken hatt hovedvekt på forskningsvirksomhet, vern av det sårbare antarktiske miljøet og beskyttelse av norske næringsinteresser i området. Norge har dessuten spilt en aktiv rolle i utformingen av et folkerettslig rammeverk for Antarktis.

Tidligere i år la regjeringen fram den første stortingsmeldingen om Antarktis på mer enn 75 år (Meld. St. 32 (2014–2015)). Der slås det fast at Norge skal drive en egenkjennelig og kunnskapsbasert politikk i Antarktis. Man skal arbeide for videreføring og utvikling av det gode internasjonale samarbeidet under Antarktistraktatsystemet, og Norge skal være en ansvarlig havmiljøforvalter og næringsaktør i sør. Antarktistraktaten ble undertegnet i 1959 og trådte i

kraft i 1961. Med dette ble de territoriale kravene i Antarktis lagt på is, men ikke fratatt.

I henhold til traktaten skal området kun brukes til fredelige formål, og traktatpartene skal arbeide for å fremme internasjonalt forskningsarbeid gjennom bl.a. informasjonsdeling og utveksling av vitenskapelig personell. De såkalte konsultative partene – kravshaverne og andre stater med sterke interesser i Antarktis – kan etter 30 år be om en revisjonskonferanse for å vurdere behovet for endringer i traktaten. Ingen av partene har så langt bedt om en slik konferanse eller antydnet at de ønsker å tre ut av samarbeidet.

Traktaten har gitt opphav til flere andre mellomstatlige avtaler, som sammen med selve traktaten gjerne omtales som Antarktistraktatsystemet. De viktigste er Konvensjonen for bevaring av marine levende ressurser i Antarktis (CAMLR) fra 1983 og Miljøprotokollen fra 1991 – særlig i framforhandlingen av sistnevnte spilte Norge en svært aktiv rolle.

CAMLR forvaltes av Kommissjonen for bevaring av marine levende ressurser i Antarktis (CCAMLR), som på grunnlag av vitenskapelige data vedtar reguleringer om bl.a. kvoter, fiskeredskap, fangstperioder og ulike områdebaserte forvaltningstiltak. Samarbeidet under CCAMLR regnes som svært vellykket, og de siste årene har kommissjonen arbeidet stadig mer aktivt i kampen mot ulovlig,

urrapportert og uregulert fiske.

Krill har en særlig viktig plass i næringskjeden i Antarktis, som matressurs for fisk, sjøpattedyr og sjøfugler.

Norsk fiskeriforvaltning i Sørishavet framstår som et eksempel til etterfølgelse, både for fiskerier i andre havområder og for annet næringsaktivitet i Antarktis

Krillfisket startet på 1970-tallet, med Sovjetunionen som viktigste fangstnasjon. Totalfangsten, som nådde en topp på over 500 000 tonn i 1982 – falt etter unionens sammenbrudd, men har de siste årene fått seg opp igjen. Sammenlignet med fiskerier i andre havområder er aktiviteten likevel lav og foregår over et svært stort område – tettheten av fartøy er som om det skulle vært én eneste båt i hele Nordsjøen. Fisket forvaltes etter et strengt føre-var prinsipp: forskerne

antar at bestanden er på flere hundre millioner tonn, men det er satt et fangsttak på 3,7 millioner tonn. De siste årene har totalfangsten ligget på 220 000–280 000 tonn.

Med sine tre fartøy har Norge de siste årene stått for mer enn halvparten av den totale krillfangsten i havområdene rundt Antarktis. De norske næringsaktørene inngår i et tett samarbeid med både myndighetene, forskningsmiljøer og NGO-er for å innhente kunnskap om krillbestanden og effektene av fisket på økosystemet. Næringen stiller sine fangstfartøy til disposisjon for forskere fra Havforskningsinstituttet, både under ordinær fangst og til dedikerte forskningstokt. De har tatt initiativ til den internasjonale Sammenslutningen av ansvarlige krillfangstselskap (ARK), og på hjemmebane arbeider de tett med bl.a. WWF. I henhold til norsk regelverk har de til enhver tid også en vitenskapelig observatør fra et annet CCAMLR-land om bord – med dette «overoppyller» de CCAMLRs krav om at slike observatører skal være om bord under minst halvparten av tiden. De siste årene har også alt norsk krillfiske blitt sertifisert som bærekraftig forvaltet av Marine Stewardship Council (MSC). Norsk fiskeriforvaltning i Sørishavet framstår som et eksempel til etterfølgelse, både for fiskerier i andre havområder og for annet næringsaktivitet i Antarktis.

Kronikkskribenter:

Elisabeth
Aspaker

Alf Håkon
Hoel

Salve
Dahle

Geir
Hønneland

Karoline
Andaur

Sven-Roald
Nystø

Ingrid
Heggø

Pål
Farstad